

СІМ'Я СИМИРЕНКІВ – ГОРДІСТЬ МИНУЛОГО, ТЕПЕРІШНЬОГО ТА МАЙБУТНЬОГО

Чотири покоління спадкових почесних громадян імперії, нащадків козацького роду, що успіхами власної праці з кріпаків дорівняли до графів та князів. Перші парові цукрові заводи, перші металеві пароплави на Дніпрі, перше промислове виробництво пастили й мармеладу, перші карликові промислові фруктові сади, майже мільйон пристойно оплачуваних робочих місць на заводах і в садах в часи кріпаччини та реформ, сприяння розвитку української культури. І все це створено династією Симиренків.

Спираючись на минуле, ще за часів Катерини II, родоначальники Симиренківського роду – волелюбні козаки Андрій та його син Степан відмовилися присягнути імператриці. Через це Симиренки були перетворені на кріпаків князів Воронцових. Син Степана – Федір Симиренко (1790–1867) як людина дуже працьовита, талановита зміг звільнитися сам та викупив із кріпацтва всю свою сім'ю. Поріднившись з родиною Яхненків, такими ж учорашніми кріпаками, родичі розпочали самостійну торгову справу. Таким чином у 1815р. виникла фірма «Брати Яхненки і Симиренко» яку заснували брати Степан, Терентій і Кіндрат Яхненки та їх товариш Федір Симиренко, що згодом одружився з Анастасією Яхненко. Підтримуючи естафету, внук запорізького козака Андрія, який не присягнув Катерині II, кріпак князя М.С. Воронова, Федір Симиренко орендував млини на Вільшанці й, заробивши необхідну суму, купив собі вільну. Брати Яхненки займалися торгівлею шкірами, борошном, орендували млини в Умані й Смілі. Завдяки комерційній спритності Яхненків і підприємницькому хисту Федора Симиренка вже в 30-ті роки фірма мала власні крамниці по всій Україні. Тільки в Одесі було шість крамниць Торговий Дім (ТД) «Брати Яхненки і Симиренко». У 1832 році засновникам фірми, колишнім кріпакам за сприяння в розвитку Одеси імператорським указом було присвоєно статус купців I-ої гільдії. Отримуючи великі прибутки, вони не лише вкладали кошти у розвиток промисловості, але й надавали значну матеріальну допомогу бідним.

У роки аграрної кризи (кінець 30-х — поч. 40-х рр. XIX ст.) ТД «Брати Яхненки і Симиренко» диверсифікує свій бізнес: продавати борошно стало не вигідно, і фірма почала торгувати цукром. Швидко капітал фірми сягнув мільйона карбованців. Саме Платон (старший син Анастасії і Федора Симиренків), що допомагав у справах фірми, переконав батька будувати власний цукровий завод, який і звели у 1839 році в Ташлику (Черкащина). Орендуються і запускаються цукроварні в селах Олександрівка та Орлівка, будується завод в селі Руська Поляна. Підприємства фірми «Рафинадний сахар братьев Яхненко и Симиренко» з початку 40-х рр. XIX ст. диктують правила розвитку найдохіднішої галузі не лише в Україні, а й у всій Росії. Ташлицька цукроварня — перший в Російській імперії паровий пісково-рафинадний завод — стає «законодавцем мод» у цукровій промисловості: власники інших заводів перебудовували свої підприємства на парові.

Головним генератором і впровадником планів ТД «Брати Яхненки і Симиренко» був Платон Федорович Симиренко. Після закінчення пансіона Золотова в Одесі з волі батька він не вступив до Московського університету, а допомагав на фірмі. Їздив на кращі цукрові заводи Німеччини і Франції. Згодом втілював побачене на Ташлицькому заводі, закупив кращі на той час машини й агрегати, запросив іноземних фахівців (30 фахівців із сім'ями переїхали до Ташлика, заробітна плата їх була вдвічі більшою, ніж у Франції). У 1846 році будується новий цукрово-рафинадний завод між Млієвом і Городищем на Черкащині. Тут виростало справжнє промислове диво-містечко. Першою збудували цеглярню, з цегли якої 1848 року постали семиповерхова рафинарія і цукроварня, обладнані за останнім словом техніки — ручну працю замінили парові машини. Пізніше з'явився спеціалізований машинобудівний завод (перший в імперії!), що забезпечував вчасний ремонт модерного іноземного устаткування. Тут же виготовили перші судна з металевим корпусом — пароплави «Українець» і «Ярослав», що транспортували до чорноморських портів цукор Яхненків–Симиренка. Родинна фірма набирала обертів. Також Платон Федорович увійшов до історії як український патріот, що дав Тарасові Шевченку після звільнення із солдатчини гроші на видання «Кобзаря». Було видано у 1860р. два варіанти «Кобзаря». Вдячний Шевченко опублікував на обкладинці: «Коштом Платона Симиренка» на що той, на подив поета, розсердився. Шевченко пригадував: «Платон Федорович, як побачив «Кобзаря», то дуже зрадів, а як глянув, що надруковано «Коштом Платона Симиренка», то так розсердився, що аж поблід. Це все свідчить про велику підтримку українській культурі, яку надавав Платон Федорович Симиренко. Однак наприкінці 60-х ТД почав зазнавати ударів через хвороби та смерті засновників (1863 року померли Кіндрат Яхненко та Платон Симиренко, за кілька років пішли з життя Анастасія, Терентій та Степан Яхненки, а також Федір Симиренко). Найбільше з усієї родини для українського культурного життя зробив Платонів молодший брат – Василь Федорович Симиренко. Ташлицький завод був єдиним, де справи йшли добре, але некомпетентні й несумлінні службовці адміністрації довели фірму практично до банкрутства. 1868 року Василя Симиренка було обрано головою адміністрації сімейної фірми. Утім, як не намагався молодий інженер порятувати фірму і повернути їй колишню славу, та незгода між кредиторами лише прискорила крах Торгового дому. У 1873 році Василь Симиренко, відмовившись від своєї частини спадщини, залишив посаду голови адміністрації й полишив Мліїв. Невдовзі Василь Симиренко придбав цукроварню у Сидорівці. Беручи позики, він налагодив випуск цукру-рафинаду найвищого гатунку. Сам розробляв моделі промислового обладнання, просиджуючи ночами за кресленнями. У

1876р. Василь Смиренко реєструє патент на випаровуючий апарат, що вдвічі скорочував витрати палива на переробку цукрових буряків. Крім того, працюючи в хімічній лабораторії, він винайшов нові способи виварювання цукру. Василь Федорович Смиренко, на відміну від більшості української еліти того часу, залишався до кінця свого життя справжнім патріотом свого народу, постійно допомагаючи українській інтелігенції у всіх національно-культурних починаннях. Незважаючи на культурно-політичні утиски в період валуєвського циркуляра, він обіцяє київській Старій Громаді відрахувувати десятину своїх прибутків на культурно-громадські цілі. В цей час багато говорили про щедрого таємничого жертводавця Хорса. «Хорс засівав» (так говорили, коли знаходилися кошти на якусь нову культурну справу) благодійним коштом видавалися журнали «Киевская старина», одеська «Громада». Благодіяння залишалися у таємниці, бо Василь Смиренко (а саме він був загадковим Хорсом) діяв через довірену особу. Таємниця добродія розкрилася лише після смерті Василя Смиренка, під час його похорон. Він заповідав усе майно (близько 10 млн рублів) Товариству допомоги українській літературі, мистецтву й науці. Серед видатних діячів Смиренкового роду – ім'я всесвітнього відомого вченого–плодівника і помолога Левка Платоновича Смиренка, українського Мічуріна – автора знаменитого сорту яблук. Левко Смиренко закінчив з золотою медаллю Одеську гімназію Кнері, навчався на природничому відділенні фізико-математичного факультету Київського університету, а потім — Новоросійського. У вільний час займався улюбленою справою — садівництвом, вирощував овочеві, декоративні, цитрусові культури. У 1888 році, з поверненням Левка Платоновича Смиренка з політичного заслання до батьківської садиби, у Млієві знову завирувало життя. За півтора десятка років Левко Смиренко зібрав у своєму розсаднику понад 300 сортів хвойних та інших порід, 927 сортів троянд, понад 3000 сортів плодових і ягідних культур, серед яких 900 сортів яблунь, 889 — груш, 84 — слив, 350 — вишень і черешень. Це була найбільша світова колекція рослин найкращих сортів не лише в Україні, а й у Російській імперії. Трагічно завершилося життя Л.П. Смиренка, який загинув у 1920 році від руки найманого вбивці. Мотиви вбивства видатного вченого ще й досі лишаються нез'ясованими.

Трагічну долю батька Левка Платоновича повторив його син Володимир. Як і батько, вільно володів європейськими мовами, готував наукові праці кількома іноземними мовами. Саме він був творцем садівництва як науки, автором славетних наукових праць «Плодовий розсадник», «Плодові асортименти України», «Часткове сортознавство плодових рослин», засновником дослідних станцій, наукових кафедр, інститутів, промислового розсадництва.

Не обминули сталінські репресії родини Смиренків. Їхній рід пройшов славу і трагічну дорогу життя – через кріпаччину і неволю до світової слави – і потребує сьогодні увічнення на українській землі. У 1988 році Ліга українських меценатів заснувала грошову премію ім. Василя Смиренка, яку присуджують до Дня Незалежності України діячам літератури і мистецтва за внесок до духовного розвитку нашої Батьківщини.